

Droganvändning som kulturfenomen

Publicerad 20.12.2005.

Droganvändning förklaras på många olika sätt: ofta utgår man från ämnets kemiska effekt och bruket kopplas samman med vilja att uppleva snabbt övergående vällust eller fly olustkänslor. Man kan också säga att användningen beror på nyfikenhet eller så upplever man att bruket är knutet till beroende. Drogmissbruk beror dock sällan enbart på kemiska faktorer - till och med ett faktiskt drogberoende är vid sidan av kemiskt beroende ofta förknippat med andra orsaker.

Drogbruk är nästan undantagslöst bundet till en viss kultur. Sättet att använda droger varierar i olika nationella kulturer och dessutom skapar och förnyar subkulturerna egna normer för droganvändning. Alla droger är en del av en viss kulturell helhet.

Drogbrukets kontext, och det kan man tala om vid olika typer av kulturellt relaterade användningsmiljöer, föds med olika modeströmningar. Drogerna utgör en del av helheten, och övriga beståndsdelar är till exempel en viss sorts musik, livsstil och klädsel, men även attityder och ideologier. I ett bredare perspektiv symboliserar droger samhällskonstellationer - de kan vara en del av ungdomens revolt mot vuxenauktoriteten eller böttna i vilja att skilja sig från andra ungdomsgrupper.

Fastän man ofta pratar om nya drogkulturer som om de var omstörtande fenomen av aldrig skådat slag, har man redan tidigare i västvärlden påträffat betydande missbrukskontexter - andra än kring alkohol. Ett exempel är bruket av opium i USA på 1800-talet. Cannabisens historia sträcker sig ännu längre bakåt i historien. I början av 1900-talet användes morfin bland läkare och sjukvårdspersonal, cannabis spreds i USA bland jazzmusiker på 1930-talet, amfetamin och heroin har bl.a. utnyttjats för att förbättra prestationsförmågan hos soldater och som läkemedel.

I mitten på 1960-talet bredde drogkulturer som var mycket omfattande för första gången ut sig i den psykedeliska ideologin och hippiekulturens kölvatten. Med de här kulturerna förknippas framför allt LSD, övriga psykedeliska droger och cannabis. Företeelsen spred sig från USA, framför allt från New York och San Francisco, till övriga västländer och nådde även Finland. Att den här kulturen spreds mer än någon subkultur tidigare berodde på ökat resande och effektivare informationsförmedling, på mediernas - först och främst tevens och radions - stora spridning och på ungdomskulturens globalisering. Betydelsen av den kulturella kontexten framgår av det faktum, att när den genuina hippieideologin började försvinna så minskade också drogmissbruket avsevärt på kort tid. Den så kallade första narkotikavågen lämnade dock spår i samtliga efterföljande narkotikarelaterade subkulturer.

På 1970-talet splittrades ungdomskulturen och flera nya subkulturer föddes även om de uppmärksammades mindre. Också i dem förekom droger. I den partykultur som uppstod kring diskomusiken användes bl.a. amfetaminderivat och psykedeliska droger samt i modskulturen i Storbritannien amfetamin. Det allmänna bruket av heroin på 1980-talet hängde samman med att en ny typ av subkulturer med narkotika uppstod och de var annorlunda än de tidigare. Drogerna utgjorde nu ett viktigt inslag i den kulturella kontexten. Den här kulturen får i den allmänna debatten representera den mest kända droganvändningskontexten - i själva verket talar man ofta om drogmissbruk utgående just från heroinkontexten, trots att den faktiskt bara är en av många. På 1980-talet såg man också ett ökat kokainbruk som förknippades med det s.k. yuppie-fenomenet.

Perioden från 1980-talets slut till idag har varit omvälvande då det gäller uppkomsten av användningskontexter för nya droger. Perioden kallas den andra narkotikavågen. Under den här eran har drogmissbruket ökat i alla västländer. Det började med den marginella rave-subkulturen, men i stället för att företeelsen i likhet med föregångarna hade tynat bort har fenomenet - liksom hela ravekulturen - fortsatt att växa och blivit ett bestående inslag i många ungdomars och unga vuxna människors liv. I de flesta västländer, till i exempel Storbritannien, Tyskland, Holland, Italien och Spanien, betraktas drogbruket inte längre som en marginell ungdomskultur, utan har så att säga normaliserats och ingår i den dominerande ungdomskulturen. Också i Finland är en sådan trend mycket möjlig och rentav trolig, den här trenden verkar inte för tillfället vara på väg nedåt.

PM Pauliina Seppälä
kulturforskare

PM Mikko Salasuo

forskare

Helsingfors universitet, samhällshistoriska institutionen

link

Källa till webbadress: <https://paihdelinkki.fi/sv/databank/informationssnuttar/missbruk-i-samhallet/droganvandning-som-kulturfenomen>